

vel ab ipsomet qui loquitur concurrente Deo : primum non est verisimile, ergo Angelus loquens est, qui talem incitationem in alio facit. Antecedens patet ex præcedenti conclusione : prima vero consequentia nota est, ex sufficienti enumeratione, quia nulla alia causa talis mutationis ibi cogitari potest. Aliqui vero dixerunt, illam impressionem fieri a solo Deo, quasi ex quodam naturali pacto. Putant enim non posse unum Angelum ullo modo immutare naturaliter intellectum alterius, et ideo ad Deum ut auctorem naturæ illam actionem pertinere : facere autem illam tempore opportuno, juxta talis naturæ exigentiam, et ideo dare illam speciem, statim ac Angelus loquens vult et non antea. Quem dicendi modum ego præferrem omnibus supra traditis, si talis actio Dei necessaria esset, quia pauciora incommoda mihi habere videtur. Absolute tamen non judico esse necessariam, nec veram.

39. *Ostenditur tamen fieri simul a loquente.*

—Unde probo minorem supra sumptam, quia Deus relinquit causam secundam agere quidquid est naturæ conveniens, et perfectionem ejus non superat? sed actio hæc est valde conveniens naturæ angelicæ ad suam communicationem et necessitatem, et non est eum excedat virtutem naturalem Angeli, ergo sit ab ipso Angelo loquente. Major nota est, et minor etiam quoad priorem ejus partem, de convenientia actionis. Quoad alteram vero, quod non excedat perfectionem Angeli, probatur imprimis a posteriori, quia aliter proprie Angelus non loqueretur, sed Deus ad petitionem ejus, ut sic dicam; nec unus Angelus excitaret alium, sed Deus ad præsentiam voluntatis ejus. Hoc autem est contra modum loquendi Scripturæ, et multum derogat perfectioni angelicæ naturæ; essent enim Angeli quasi muti et infantes, qui non possent secum communicare, nec se invicem excitare, sed solum a Deo obtinere, ut ex sua providentia id faciat. A priori autem probatur, quia actus interiores intellectus, voluntatis sunt objecta per se intelligibilia in actu, ergo non excedit perfectionem eorum, quod imprimant speciem sui, et ita immutent intellectum alterius. Nam, ut dixit D. Thomas, paulo antea citatus, intelligibile in actu natum est movere intellectum, sicut sensibile in actu sensum. Quam rationem in sequentibus magis explicabimus, et defendemus.

40. *Probatur secunda pars conclusionis.*—Et hinc facile concluditur altera pars assertionis, scilicet, hoc modo fieri locutionem Ange-

li. Primo quia isto modo, unus Angelus manifestat alteri suum actum, ordinando illum ad ipsum voluntate sua. Ergo isto modo sufficienter, et optime fit locutio. Sic enim semper salvatur, quod D. Thomas docet, hanc locutionem per ordinationem conceptus, liberam loquenti, fieri. Hoc enim et verissimum est, et necessarium, ut actus mentis per se occulti sint. Quod autem hæc ordinatio fit per consensum, et voluntatem nihil operantem, sed per solam denominationem, id nec necessarium est, nec verum esse potest, supposita vi excitandi, et manifestandi occultum actum, ad locutionem necessaria. Utrumque autem illo modo optime perficitur. Quia impressio speciei est sufficiens, tum ad excitandum alium, tum ad manifestandum, quod erat occultum, dando principium representativum ejus. Ergo nihil illi ad veram spiritualem locutionem deest. Confirmatur primo, quia hoc modo optime explicatur, qualiter cognitio Angeli secreta sit, id est, uni fiat aliis nescientibus, quia scilicet, uni imprimitur species et non aliis. Item declaratur excessus locutionis angelicæ ad humanam, quia per hanc tantum in signo cognoscuntur actus per locutionem manifestati, per illam vero in seipsis ostenduntur. Denique confirmatur, quia hic modus dicendi in re obscurissima melius intelligitur, et nulla habet incommoda, si recte expendantur: nam quæ contra illum obijciuntur, clarius expediuntur, ergo merito cæteris eum præponimus. Ut autem hoc evidentius constet, omnia quæ circa dictum modum difficultatem ingerere, vel interrogari, aut desiderari possunt, in sequenti capite prosequemur.

CAPUT XXVIII.

RESOLUTIO PRÆCEDENTIS CAPITIS, PLURIUM DIFFICULTATUM ET DUBIORUM SOLUTIONIBUS CONFIRMATUR.

1. *Prima difficultas.*—Prima difficultas est, quia novum et insolitum est dicere, Angelum posse aliquas qualitates producere, imo communiter id negatur, ut in libro quarto videbimus, sed species actuum immanentium sunt qualitates quædam, ergo non potest unus Angelus illas in alio efficere. Unde hæc ratione omnes negant unum Angelum posse habere efficientiam in alium, nisi fortasse, quoad motum localem, ut D. Thomas, quæst. 110 et quæst. 111, suæ primæ partis docet. Et confirmatur hoc, quia alias Angelus illaberetur

menti loquentis, quod doctrinæ Sanctorum repugnat.

2. *Ejus resolutio.*—*Activitas ad communicationem sui esse denegatur Angelis, non ad sui manifestationem.*—Ad hanc vero difficultatem respondemus, illam doctrinam communem non esse adeo universalem, quin aliquam exceptionem et declarationem patiat. Nam fere omnes theologi aliquam adhibent, ut ex omnibus doctoribus allegatis præcedenti capite, pro tertia et quarta opinione manifestum est. Item ex aliis supra allegatis dicentibus, unum Angelum per suam substantiam efficere intellectionem sui in alio, vel immediate et imprimendo speciem. Denique ex divo Thoma, qui fatetur unum Angelum movere alium intentionaliter, quando excitat illum. Et infra ostendemus illuminationem sine aliqua efficientia intelligi non posse. Modus autem explicandi axioma illud, præsentis instituto maxime accommodatus et rationi valde consentaneus est. Quia duplex est modus actionis, unus est quando actio fit ad communicationem sui esse et perfectionis, quæ solet dici realis actio, alius est quando solum fit ad sui manifestationem, seu ad cooperandum cum potentia cognoscente, quæ solet dici actio intentionalis. Sic enim aliquæ formæ non sunt activæ, seu productivæ sibi similibus in esse naturali quæ sunt activæ specierum intentionalium, ut in coloribus patet. Dicimus ergo Angelum priori modo non habere vim efficiendi in alios: posteriori autem modo posse, quia hæc efficientia intentionalis est, et non ad communicationem sui esse, sed ad sui manifestationem ordinatur. Vel aliter explicatur, nam dupliciter potest intellectualis substantia aliquid efficere, uno modo per modum imperantis, ex efficacia suæ voluntatis, et hoc modo nunc damus, nihil posse efficere Angelum præter motum localem, alio vero modo potest Angelus efficere aliquid per modum objecti intelligibilis, et sic dicimus posse efficere speciem intentionalem suorum actuum: quia sic etiam sunt objecta per se intelligibilia et respectu talium specierum intelligibilium intellectus aliorum Angelorum sunt passivi, et ideo hæc efficientia Angelorum vim non excedit.

Qui fieri potest ut cogitationes Angelorum sint occultæ, si speciem sui imprimunt.

3. *Argumenti antecedens probatur inductione.*—*Probatur item ratione.*—Secunda difficultas oritur ex solutione præcedentis, quia hinc sequitur, actus internos Angelorum non esse oc-

cultos ex natura sua, sed necessario se prodere omnibus Angelis. Probatur sequela, quia actus immanens licet sit liber operanti, quoad hoc, ut fieri possit, vel non fieri, tamen postquam factus est, si aliquam propriam efficientiam habet, in illa non subditur libertati habentis talem actum, sed naturali necessitate efficit, sive ut actus, sive ut objectum spectetur. Ergo si actus mentis angelicæ sunt productivi specierum intentionalium, necessitate naturæ illas producent, et per illas necessario manifestant tales actus. Consequentia est clara et antecedens probatur inductione. Nam actus qui est productivus habitus, licet libere fiat, necessario efficit habitum, nec in hoc subditur libertati operantis, sicut subditur in suo fieri. Item si actus intellectus relinquit sui speciem in memoria, naturaliter illam relinquit, cum tamen per modum objecti illam efficit. Idem ergo erit in productione speciei in alio intellectu, si illam potest producere. Deinde tam primum antecedens, quam hæc illatio probatur, quia si actus immanens spiritualis est productivus speciei intelligibilis, certe ad illam productionem non cooperatur potentia Angeli, cujus est, et in qua est ille actus, sed totum principium activum illius speciei est ipse actus, ergo non subditur in illa actione libertati voluntatis. Antecedens probatur, tum quia productio talis speciei non est actus vitalis, ergo non fit proxime a potentia vitali, etiamsi fiat ab actu in illa existente. Tum etiam quia species facta non representat potentiam, sed solum actum, solusque actus est objectum formale cognoscendum per talem speciem, ergo solus ipse est objectum motivum imprimens talem speciem: sicut albedo sola est ratio imprimendi speciem visibilem, nec subjectum cooperatur, nisi sustentando albedinem, ita enim se habent actus intellectus, aut voluntatis imprimentes sui speciem. Prima vero consequentia probatur, quia dominium voluntatis, quod per se primo est in seipsam, solum extenditur ad potentias animæ subordinatas, ad ea vero, quæ insunt in potentiis, non nisi in quantum sine potentiis non operantur. Et hoc modo habitibus utimur cum volumus, quia utimur potentiis, quibus insunt habitus, et habitus per se nihil faciunt sine potentiis: si autem habitus per se posset esse principium alicujus actionis, profecto in ea non penderet a voluntatis imperio, ergo cum dicti actus, si species efficiunt, per se soli illas efficiant, in illa efficientia voluntatis libertati non subduntur.

4. *Responsio ad secundam difficultatem.* — *Essentia divina ut objectum libere insluit in claram sui visionem.*—Respondetur, cum dictis auctoribus, actus hos subdi in efficientia suarum specierum libertati ejus, cujus sunt actus, ita docet, citat. q. 27, memb. 3, dicens ita se habere Angelum, *ut si speculum, cum vellet, daret suam similitudinem alteri speculo*, et Richardus in illo suo modo, dicit, extensionem illam radii fieri juxta imperium voluntatis Angeli loquentis. Idem Pesantius et alii, qui sine distinctione, tanquam clarum id tradunt. Melius tamen quam ceteri ex professo id disputat, et probat Aureolus 2, distinct. 9, q. 1, art. 1, ubi imprimis hanc ponit propositionem, *volitio et cognitio subsunt voluntati Angeli, etiam quoad movendos intellectus aliorum, seu quoad actum secundum, qui est gignere sui similitudinem, in intellectu alterius.* Deinde probat hanc assertionem esse possibilem aliquibus exemplis, sumptis ex calore musculorum, et ex speciebus phantasie, quæ omitto, quia calumniam pati possunt. Item adducit exemplum de essentia divina, quæ ut objectum intelligibile libere præbet influxum ad claram sui visionem et in hoc, suo modo subditur suæ libertati. Quid ergo mirum, quod actus Angeli subdantur Angelo in extramittendo speciem sui. Hoc enim (quæ est ratio a priori) non est contra rationem objecti intelligibilis, vel activitatem ejus, ut suadet exemplum divinæ essentiae. Nam si id non repugnat quoad proximum influxum in actum secundum, cur repugnabit quoad primum, vel si non repugnat objecto increato, cur repugnabit creato. Nam hoc non spectat ad aliquam singularem Dei excellentiam. Nec etiam excedit perfectionem liberi arbitrii creati, quia neque ad hoc requiritur infinita perfectio, nec excedit perfectionem talis imperii, seu domini, considerata conditione talis naturæ, ergo nulla est ratio, ob quam impossibile judicetur, habere voluntatem angelicam dominium in actus suos, non solum ut illos faciat, vel non faciat, sed etiam, ut per illos extra se operetur, vel actionem contineat. Et confirmatur, nam certum est, ex doctrina fidei consentanea, hos actus non esse tantum liberos, ut fiant, vel non fiant, sed etiam consequenter esse liberos, ut aliis innotescant, vel occultentur: quid ergo mirum, quod etiam sint liberi, quoad illam efficientiam, ex qua illorum occultatio, vel manifestatio pendet?

5. *Dilutio oppositi argumenti in numero tertio.* — *Ad inductionem ibidem factam ad sua-*

dendum antecedens argumenti. — Atque hoc magis confirmabitur, ad rationem in oppositum respondendo. Negatur ergo illud antecedens universaliter sumptum, seu probatio sequelæ, nimirum, actum liberum semel factum, necessario efficere quicquid potest efficere. Quanquam posset etiam distingui, vel de efficientia circa ipsum operantem, vel circa alium, et de priori conceditur, vel prætermittitur, nolimus enim nunc illam partem asserere, quæ nostra non refert, posterior autem quæ ad rem spectat negatur. Unde ad inductionem negatur illatio, quia illa exempla sunt de efficientia actus in ipsomet operante, nos autem loquimur de efficientia in alieno intellectu. Ratio autem reddi potest, primo, quia efficientia habitus est ad perfectionem ipsius operantis, et ut majorem virtutem agendi circa similes actus acquirat, et ad eosdem fines tendit species in memoria relicta, et ideo actus necessitate naturali ad talem efficientiam determinatus est. Nam hoc operanti expedit, et ad bonum ejus pertinet, ideoque illa efficientia talis actus est ad modum naturalis dimanationis propriæ passionis a forma. At vero efficientia speciei in alieno intellectu ad alterius perfectionem ordinatur, et ideo ad perfectionem ejus, cujus est actus, pertinet, ut habeat dominium supra talem efficientiam sui actus. Præsertim cum ad naturalem ejus perfectionem tale dominium multum necessarium sit, quia secretum cordis sui ab illa pendet. Natura ergo provida facile potuit hoc dominium tribuere intellectuali naturæ in suum actum, in ordine ad agendum ad extra, licet ad intra non dederit, (ut sic rem explicem.) Sicut formæ aquæ dedit vim frigefaciendi ipsam aquam saltem per naturalem dimanationem, si nativo frigore privetur, licet non dederit eidem formæ naturalem vim immediate alia frigefaciendi. Vel, sicut in corpore hominis motum cordis quasi internum, ac necessarium ad bonum ejusdem suppositi, dedit naturalem, et independentem a libero arbitrio: motum autem externum progressivum libertati subdidit.

6. *Ad rationem qua idem antecedens probatur in eodem numero tertio.*—Ad rationem autem, quæ ingeniose excogitata est, respondetur primo, quamvis impressio speciei intelligibilis, ut manat ab actu tanquam ab objecto intelligibili, non sit vitalis actio, et a solo illo objecto, tanquam a principio eliciente fiat, nihilominus, ut est locutio intellectualis, est aliquo modo actus vitalis: nam loqui actus est rationis, et vitæ, saltem quoad directionem, et

imperium, et ideo ex hac parte pendet a facultate rationis, et voluntatis, ac subinde a libero arbitrio. Sicut etiam motus progressivus immediate, ac per se, seu elicitive solum fit a potentia motiva, et executiva, quæ est in membris corporis, et nihilominus quia ille motus, ut progressivus vitalis est, pendet in brutis a phantasia, et appetitu; in homine vero, si humano modo fiat, pendet a libero arbitrio, cui potentia illa motiva, quæ est veluti instrumentum illius motus, subjecta est. Sic ergo actus internæ cogitationis, et affectionis, licet sit proximum principium efficiendi speciem in alio, nihilominus, quia est quasi organum ad loquendum, subordinatum fuit a natura libertati arbitrii ejus, cujus actus et instrumentum est. Cur enim potuit naturalis institutio, et perfectio hominis postulare, ut potentia motiva membrorum corporis, et specialiter linguæ, sit subjecta dominio liberi arbitrii hominis, et non potuit conferre Angelis, ut actus interni ipsorum sint instrumenta locutionis inter ipsos, et in actione illa sint subjecta libero arbitrio loquentis in efficientia, quæ ad loquelam illam necessaria fuerit? Solum potest dici, virtutem progressivam esse potentiam connaturalem, et in eadem anima radicatam, actum vero internum non esse a natura inditum, sed ab Angelis elicitem. Sed hoc non obstat, tum, quia etiam ille actus est a principio intrinseco, licet non sit per naturalem dimanationem, tum etiam quia aliquid altius, et nobilior possunt habere Angeli, ut non solum in suas potentias, sed etiam in suos actus habeant dominium ad omnem usum eorum, perfectioni suæ naturæ consentaneum.

7. *Responsio altera ad dictam rationem ex Aureolo.*—Deinde reddi potest alia ratio, quam indicat Aureolus supra, et mihi videtur consideratione digna. Quia cogitatio interior Angeli, si est effectrix speciei intelligibilis in intellectibus aliorum Angelorum, de se est potens ad efficiendum in omnes, ac proinde indeterminata ad efficiendum in hunc, vel illum. Unde fit, ut indigeat aliquo determinante, ut in hunc, vel illum agat, quod non potest esse nisi liberum arbitrium. Nam si naturaliter ageret, simul efficeret speciem sui in omnes, quia omnes sunt capaces ejus, et propinquitas loci, vel non est necessaria, vel supponi potest, omnes esse in debita distantia: non potest autem una forma limitatæ virtutis, simul efficere tot formas, seu similitudines sui, alioqui etiam si Angeli in infinitum multiplicarentur, in omnes simul agere posset, quod videtur finitam

virtutem excedere. Ergo ut determinetur ad efficiendum in tali, vel tali subjecto, necessarium fuit illam efficientiam esse subjectam voluntati liberæ, per quam determinetur. Sicut in simili dicitur de potentia divina executiva, supponendo esse ab intellectu, et voluntate distinctam. Et hinc redditur alia differentia inter efficientiam actus in ipsomet operante, vel in aliis, nam prior est a natura determinata ad tale subjectum, et ad talem effectum unicum, posterior vero minime, et ideo indiget movente libere determinante, et imperante.

An, et ad quam distantiam possit Angelus ad Angelum loqui.

8. *Duplex sensus difficultatis.*—Primo, an requiratur propinquitas, ut audiens intelligat quod sibi dicitur.—Tertia difficultas, et fortasse præcipua contra nostram sententiam est, quia sequitur unum Angelum non posse alteri loqui, si distans sit. Consequens est falsum, ergo. Sequela patet, quia loquitur efficiendo, ut supponitur: at efficientia certa propinquitatem requirit. Ergo et locutio, ergo propter distantiam poterit impediri. Hæc difficultas ex duplici capite potest oriri: primo ex ipsa formali cognitione, ut cognitio est, quatenus dicit habitudinem ad objectum, ut ad terminum. Secundo ex eo, quod ad cognitionem interdum supponitur, ut in proposito est, motio ab objecto. Vel aliter, licet in idem redeat, cum duplex ratio in re cognoscenda distinguatur, scilicet objecti terminativi et motivi, ex utraque potest oriri difficultas, et ita duplex erit quæstio. Una est, an cognitio Angeli requirat certam distantiam, vel propinquitatem ad objectum, ex eo præcise quod ad illum terminatur. Alia est an cognitio Angeli, quatenus pendere potest antecedenter ab objecto, ut motivo, certam spheram propinquitatis postulet. Prior quæstio communis est omni cognitioni angelicæ intuitivæ et rei existentis, ut existens est, sive fiat per locutionem, sive alio modo. Posterior vero magis proprie circa locutionem locum habet.

9. *Responsio in primo sensu.*—In priori ergo clarum videtur, distantiam non posse impedire cognitionem Angeli, si Angelus supponitur in actu primo constitutus, et habens unionem intentionalem cum objecto per speciem intelligibilem, ac subinde non pendere ab ipso, ut a motivo, tunc enim sola distantia impedire non potest, quin actus intellectus attingere va-

leat objectum, et ad illud terminari. Et hoc ut minimum docet D. Thomas et plures theologi in locis allegandis. Et probatur quia tunc cognitio non fit per efficientiam aliquam objecti in potentia, quia supponitur potentia alia via in actu primo sufficienter constituta, quo posito nulla via efficientia ex parte objecti necessaria est, nec etiam fit cognitio per efficientiam intellectus in objectum, quia per actum immanentem objectum non immutatur: sed tota efficientia est intellectus circa seipsum, quasi depingentis in se objectum cognoscendum, ac proinde neque hoc titulo est necessaria propinquitas ad objectum, ergo nulla ratio est necessaria. Probatur consequentia, quia, seclusa efficientia, tantum superest terminatio extrinseca, quæ non fit per realem attingentiam et quasi extensionem ad objectum, sed solum per habitudinem transcendentalem actus ad objectum, ex qua resultat in objecto sola denominatio extrinseca, quæ ex distantia non pendet. Confirmatur in cognitione abstractiva, ubi non solum propinquitas, verum etiam actualis existentia objecti necessaria non est, idem ergo erit in intuitiva, si species sufficienter representans objectum existens, et cum omnibus conditionibus existentie supponitur. Unde frustra Gregorius, in 2, dist. 9, quæst. 9, in fine, et Major, dist. 16, quæst. 5, opinione penultima, in locutione angelica determinatam spheram requirunt, cum sine efficientia loquentis in audientem fieri existiment.

10. *Discutitur secundus sensus an scilicet requiratur propinquitas ad excitandum Angelum audientem.*—*Opinio affirmans.*—Hæc ergo parte ut clara supposita, difficultas est an, si quæ est cognitio in Angelo pendens ex prævia motione et efficientia objecti circa intellectum Angeli, impediri per distantiam possit. Quæ dubitatio maxime in locutione angelica, et juxta nostram sententiam locum habet. Et in ea partem affirmantem requiri, scilicet, propinquitatem, et impediri posse propter distantiam, tenet Gregorius 2, dist. 9, quæst. 2, Scotus, quæst. 2, § *Ad questionem, vers. Sed contra hoc.* Major, quæst. 2, Richardus, art. 2, quæst. 1, ad 3, Basilius, quæst. 2, art. 2, et supponit ibi Gabriel, art. ult., dub. 2, concl. 3, cum Ochamo, quæst. 20. Idem tenet Bonaventura, in 2, dist. 10, art. 3, quæst. 1. Idem Scotus, in 4, dist. 45, quæst. 2.

11. *Primus modus prædictæ opinionis.*—*Difficilis tamen apparet.*—*Secundus modus.*—Hæc autem sententia duobus modis intelligi

potest, primo, ut quælibet distantia impediatur locutionem, et consequenter, ut necessaria sit immediata propinquitas utriusque Angeli, ut alter possit loqui et alter audire, id est, ut alter possit in alterum speciem suæ cogitationis imprimere. Quia hæc impressio non potest esse per medium, neque etiam potest esse immediate in distans, ergo necessaria est dicta propinquitas. Hic vero modus dicendi difficilis est. Quia ponit nimiam limitationem in locutione Angelorum, quæ multum videtur eorum perfectioni et societati politicæ repugnare. Alter sensus est, ut non omnis distantia impediatur locutionem, sed possit fieri impressio speciei intelligibilis ab uno Angelo in alium loco distantem immediate, non tamen ad quamcumque distantiam, sed intra certam spheram, quæ terminum definitum habeat, quia virtus activa objecti finita est, et in hoc sensu auctores allegati locuti sunt.

12. *Non placet Thomistis.*—*Ratio ex Vasquio cur non placeat.*—Nihilominus contrariam sententiam defendunt Thomistæ communiter. Qui certe consequenter loquuntur, quia sine efficientia fieri putant locutionem per solum ablationem velaminis, quod objectum occultabat, quod facit Angelus in seipso (ut sic dicam) volendo, ut alius suum actum videre possit, et ita ordinando suum actum ad alium, quod ad quamcumque distantiam facere potest, cum respectu alterius sola extrinseca denominatio inde resultet. Et ita consequenter docent Cajetanus et recentiores. Et in eadem sententia est D. Thomas, quæst. 9, de Verit., art. 6, ubi ad 4, rationem indicat, *quia Angelus loquens nihil facit in audiente.* Eandem assertionem habet, 1 part., quæst. 107, art. 4, ubi non videtur posse fundari in prædicta ratione, cum paulo antea ibi docuisset, Angelum loquentem excitare audientem, ac proinde aliquid in eum efficere. Idem sentit Alensis, 2 p., quæst. 27, memb. 7, ubi ait locutionem Angeli non pendere ex distantia vel propinquitate locali, sed ex distantia vel propinquitate spiritali, *quæ nos, inquit, latet adhuc.* Eandem sententiam habet Marsilius 2, quæst. 7, a. 2, ad ult., sed ille non videtur ponere efficientiam unius in alium. At vero illa posita idem tenet Cumelius, dicta quæst. 57, art. 4, et quæst. 107, art. 3 et 4. Et Vasquez, disp. 212, cap. 2, licet hanc efficientiam non admittat, sub conditione ait, quod licet locutio per efficientiam loquentis in audientem fieret, nihilominus propter distantiam non impediretur. Ratio ejus est, quia hæc locutio fit per actionem omnino spiritualem,

quæ non diffunditur per medium, et ideo non impeditur propter distantiam, nec minuitur propter majorem distantiam, sed æque bene in remotum, ac in propinquum fiet. Probatur hæc illatio, quia in agente materiali, ideo requiritur propinquitas, quia actio transiens materialis per medium diffunditur, et consequenter effectus per medium extenditur et multiplicatur, ideoque ad certam distantiam spheræ talis actionis, et effectus ejus terminatur, quia non potest ens simul augere effectum secundum extensionem in infinitum, cum ipse virtutis finitæ sit. Actio autem spiritualis, ut est productio speciei, non diffunditur per medium, sed immediate est ab objecto in potentiam, et ideo nec augetur, nec minuitur propter distantiam.

13. *Resolutio auctoris, non esse improbabile requiri in distantiam omnimodam.*—*Probabilius tamen non requiri omnimodam.*—Punctum hoc tractavi in Metaphysica, disp. 18, num. 44 et sequentibus, ubi rem dubiam reliqui, inclinaui tamen in eam partem, quod locutio hæc requirat propinquitatem substantiarum inter Angelos, ita ut nullo spatio, nec vero, nec imaginario, inter se distent. Et licet nunc etiam censeam id non esse improbabile, nec habere inconueniens, cum Angeli velocissimi sint, et quamcumque distantiam, subito, aut motu velocissimo vincere possint, nihilominus illi sententiæ non licenter adhæreo, tum quia nimis singularis est, tum etiam quia (ut paulo ante dicebam) angelicæ perfectioni non satis consonat. Unde quoad hanc actionem, quia pure mentalis et interna est, dicendum videtur, fieri posse ab Angelo sine propinquitate in situ, seu substantiali præsentia, vel quia talis actio non fit per medium, neque ullam ad spatium habet habitudinem. Vel quia idem est in Angelis ordo, quod in corporibus situs, et ideo actio mere intellectualis, ut est ista locutio ex medio aut situ non pendet. Quæ ratio sumitur ex D. Thoma, quodl. 9, art. 10, ad 2, et in 2, dist. 11, quæst. 1, art. 3, ad 3.

14. *An vero nulla distantia impediatur, problema.*—An vero non obstante hac potestate excitandi per locutionem Angelum distantem, fortior sit excitatio circa propinquum, quam circa distantem, et ideo spheræ hujus activitatis in unoquoque Angelo certa, et definita sit: vel potius omnis hæc propinquitas, vel distantia sit impertinens, et ideo æqualis sit excitatio in distans, ac in propinquum, et consequenter fieri possit ad quamcumque distantiam in infinitum, nunc non definitio, sed problema re-

linquo. Nam utrumque probabile apparet. Primum quidem, quia activitas talis objecti finita est, et ideo videtur limitatam spheram habere. Item quia licet actio non sit deferenda per medium, nihilominus propinquitas agentis ad passum per se videtur conditio magis accommodata, ut agens superet, et quodammodo subiciat sibi passum. Ex quo satis consequenter dicitur fortius agere in propinquum, quam in distans: ac proinde dari terminum in spheræ talis activitatis. Secundum etiam probabile fit, illa ratione quod ad actionem mere spiritualem, et intellectualem valde accidentaria videtur propinquitas in situ, seu præsentia substantiæ, et ideo æque bene fieri in quacumque distantia, maxime cum passum nihil resistat, sed potius appetat hujusmodi perfectionem. Nec hoc superat virtutem finitam, quia semper distantia in re erit finita, cum necessario inter definitos terminos futura sit. Et in utraque sententia facile defendi potest, de facto locutionem Angelorum non impediri propter distantiam intra totum universum, quia facile potest virtus cujuscumque Angeli ad illam extendi, et corpora interjacentia hanc actionem impedire non possunt, quia per illa non transit.

An detur inter Angelos quosvis reciproca locutio.

15. *Resolutio quartæ difficultatis.*—Quarta dubitatio est, an locutio hæc possit esse reciproca inter Angelos tam inferiorum ad superiores, quam superiorum ad inferiores. Hoc enim posterius, ut manifestum supponitur, in priori vero ratio dubitandi oritur ex dicta sententia, quia videtur sequi Angelos inferiores non posse loqui ad superiores, quia non possunt in illos agere, nec eos perficere: quia est contra ordinem debitum, ut perfectiora ab inferioribus perficiantur. Sed hoc dubium facile expeditur. Distinguendum est enim inter locutionem, et illuminationem: nam licet illuminatio locutio sit, aliquid tamen peculiare addit, propter quod non omnis locutio est illuminatio, quid autem id sit, latius in libro quarto, dicemus. Nunc autem a simili declarari potest, nam inter homines licet docere loquendo fiat, nihilominus non omnis locutio doctrina est: illuminare igitur idem est inter Angelos, quod docere inter homines. Unde loquendo de illuminatione verum est, superiores Angelos docere inferiores, et non e converso. Nihilominus tamen locutio reciproca est, possuntque inferiores Angeli ad superiores loqui,